

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ถือว่าเป็นบริษัทที่ได้รับการยอมรับและเป็นที่สนใจของบุคคลทั่วไป เนื่องจากการจะเข้าไปเป็นบริษัทจดทะเบียนได้นั้น จะต้องผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ (ก.ล.ต.) และคณะกรรมการตลาดหลักทรัพย์ ตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 (พ.ร.บ. หลักทรัพย์ฯ) อาจจัดได้ว่าบริษัทที่ผ่านเกณฑ์การพิจารณา ย่อมมีผลการดำเนินงานที่ดี มีฐานะมั่นคงในระดับสูง เมื่อบริษัทที่ผ่านเกณฑ์และเข้าเป็นบริษัทจดทะเบียนแล้ว ยังคงต้องรักษามาตรฐานต่าง ๆ เหล่านี้ไว้ตามเกณฑ์อย่างต่อเนื่อง โดยทางสำนักงานคณะกรรมการ ก.ล.ต. และคณะกรรมการตลาดหลักทรัพย์ ได้กำหนดให้บริษัทจดทะเบียนต้องเปิดเผยข้อมูล ที่สำคัญอย่างถูกต้อง ครบถ้วน และทันเวลา ซึ่งได้แก่ ข้อมูลงบการเงิน รายงานเกี่ยวกับฐานะทางการเงินและผลการดำเนินงาน ทางสำนักงานคณะกรรมการ ก.ล.ต. กำกับดูแลเรื่องการเปิดเผยงบการเงิน และรายงานเกี่ยวกับฐานะการเงินและผลการดำเนินงานรวมทั้งรายงานการถือครองหลักทรัพย์ฯ และตรวจสอบบัญชี ส่วนคณะกรรมการตลาดหลักทรัพย์ ดูแลการเปิดเผยข้อมูลตามเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อการซื้อขายหลักทรัพย์ เช่น การเพิ่มทุน การลดทุน การจ่ายเงินปันผล เป็นต้น รวมทั้งดูแลการปฏิบัติตาม ข้อกำหนดของตลาดหลักทรัพย์

เพื่อเป็นการสร้างความมั่นใจสำหรับข้อมูลที่แสดงในรายงานทางการเงินให้กับผู้ลงทุน พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยมาตรา 56 และมาตรา 61 ได้กำหนดให้งบการเงินของบริษัทจดทะเบียนที่ออกหลักทรัพย์ต้องได้รับการสอบทานหรือตรวจสอบ และรับรองจากผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่ได้รับความเห็นชอบ และอยู่ในบัญชีรายชื่อที่สำนักงานคณะกรรมการตลาดหลักทรัพย์ ให้ความเห็นชอบไว้ เพื่อให้มั่นใจว่าข้อมูลในงบการเงินที่บริษัทจัดทำขึ้นนั้นผ่านการตรวจสอบเป็นอย่างดี มีความถูกต้องและน่าเชื่อถือ

การกำกับดูแลเรื่องการเปิดเผยงบการเงิน และรายงานเกี่ยวกับฐานะการเงินและผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียน ทางสำนักงานคณะกรรมการ ก.ล.ต. จะใช้งบการเงินและรายงานผู้สอบบัญชีเป็นแหล่งของสัญญาณเตือนภัย (Early Warnings) ในการตรวจสอบถึงความไม่ชอบมาพากลของการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียน ซึ่งหากสำนักงานคณะกรรมการ ก.ล.ต. พบว่ามีการจัดทำงบการเงินไม่ถูกต้องตามหลักการบัญชีที่รับรองทั่วไป หรือผู้สอบบัญชีแสดงความเห็นว่าไม่

อาจตรวจสอบบัญชีที่สำคัญได้ ทางสำนักงานคณะกรรมการ ก.ล.ต. จะดำเนินการสอบถามผู้สอบบัญชีถึงเหตุผลของการแสดงความเห็นดังกล่าว อีกทั้งสอบถามเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องของบริษัท หากเห็นว่าเป็นเรื่องของความเห็นที่แตกต่างกันระหว่างผู้สอบบัญชีและผู้บริหารของบริษัท สำนักงานคณะกรรมการ ก.ล.ต. จะขอให้บริษัทเปิดเผยข้อมูลให้มากขึ้นในงวดบัญชีถัดไป เพื่อให้ผู้ลงทุนได้รับข้อมูลที่ครบถ้วนสำหรับประกอบการตัดสินใจลงทุน แต่หากพิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นเรื่องของการทำงานทางการเงินไม่ถูกต้องตามมาตรฐานการบัญชี สำนักงานคณะกรรมการ ก.ล.ต. ก็จะสั่งการให้มีการปรับปรุงทางการเงินให้ถูกต้อง

การปรับปรุงทางการเงินย้อนหลังนอกจากจะปรับปรุงงบการเงินตามคำสั่งของคณะกรรมการ ก.ล.ต. การปรับปรุงงบการเงินอาจจะปรับปรุงตามผู้สอบบัญชีหรือจากความสมัครใจของบริษัท (Voluntarily) ซึ่งตามมาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 39 เรื่อง กำไรหรือขาดทุนสุทธิ สำหรับงวด ข้อผิดพลาดที่สำคัญและการเปลี่ยนแปลงทางบัญชี ได้ระบุว่าบริษัทจะต้องทำการปรับปรุงงบการเงินย้อนหลังเมื่อบริษัทพบข้อผิดพลาดที่มีผลกระทบต่องบการเงินของงวดก่อนอย่างเป็นสาระสำคัญจนทำให้งบการเงินที่ได้นำเสนอในงวดก่อน ๆ ขาดความน่าเชื่อถือ (ย่อหน้าที่ 32) หรือเมื่อบริษัทเปลี่ยนแปลงนโยบายการบัญชีเพื่อให้ความเหมาะสมยิ่งขึ้น (ย่อหน้าที่ 41) สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับการปรับปรุงงบการเงินย้อนหลังของบริษัทจดทะเบียนในประเทศสหรัฐอเมริกา ปี 2545 General Accounting Office (GAO) รายงานว่ามีบริษัทที่ทำการปรับปรุงงบการเงินย้อนหลังมีจำนวนเพิ่มขึ้นจาก 92 บริษัทในปี 2540 เป็น 225 บริษัท ในปี 2544 โดยที่ร้อยละ 49 ปรับปรุงงบการเงินจากการพบข้อผิดพลาดของบริษัทเอง ร้อยละ 16 ปรับปรุงงบการเงินตามคำสั่งของคณะกรรมการ ก.ล.ต. สหรัฐอเมริกา หรือผู้สอบบัญชี และร้อยละ 35 ไม่สามารถระบุได้เนื่องจากการเปิดเผยข้อมูลของบริษัทที่ไม่ชัดเจน นอกจากนี้ GAO ได้รายงานถึงสาเหตุหลักที่นำไปสู่การปรับปรุงงบการเงินย้อนหลังคือเพื่อแก้ไขข้อผิดพลาดในเรื่องการรับรู้รายได้ที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานการบัญชี คิดเป็นร้อยละ 38 ของบริษัทที่ทำการปรับปรุงงบการเงินย้อนหลัง

จากการเพิ่มขึ้นของบริษัทที่ทำการปรับปรุงงบการเงินย้อนหลังในประเทศสหรัฐอเมริกา ทำให้มีผู้สนใจทำการศึกษาศึกษาเกี่ยวกับการปรับปรุงงบการเงินย้อนหลังที่เกิดขึ้น พบว่าบริษัทที่ทำการปรับปรุงงบการเงินย้อนหลังมีแนวโน้มที่จะมีสถานะภาพทางการเงินที่ย่ำแย่เมื่อเปรียบเทียบกับบริษัทที่ไม่ได้ปรับปรุงงบการเงินย้อนหลัง (Kinney & McDaniel, 1989; Defond & Jimbalvo, 1991) นอกจากนี้พบว่าบริษัทที่ทำการปรับปรุงงบการเงินย้อนหลังราคาหุ้นของบริษัทมีแนวโน้มที่จะลดลง (Kinney & McDaniel, 1989; Turner et al., 2001; Wu, 2002; Palmrose et al., 2004) และแรงจูงใจหลักของการปรับปรุงงบการเงินย้อนหลังเพื่อต้องการตกแต่งกำไรให้เป็นที่น่าสนใจ จาก

การศึกษาพบว่าสาเหตุสำคัญของการตกแต่งกำไรคือต้องการดึงดูดใจนักลงทุนภายนอกด้วยต้นทุนที่ต่ำ (Richardson, Tuna, & Wu 2002)

สำหรับการปรับปรุงงบการเงินย้อนหลังในประเทศไทย วรศักดิ์ ทุมมานนท์ (2548) ได้ทำการศึกษาการปรับปรุงงบการเงินย้อนหลังตามคำสั่งของสำนักงานคณะกรรมการ ก.ล.ด. หรือจัดให้มีผู้สอบบัญชีตรวจสอบเป็นกรณีพิเศษระหว่างปี พ.ศ. 2546 ถึง พ.ศ. 2548 พบว่ามีงบการเงินจำนวนทั้งสิ้น 26 บริษัทจะต้องทำการปรับปรุงงบการเงินย้อนหลัง โดยประเด็นที่สำนักงานคณะกรรมการ ก.ล.ด. สั่งการให้บริษัทจดทะเบียนปรับปรุงงบการเงินหรือจัดให้มีผู้สอบบัญชีตรวจสอบเป็นกรณีพิเศษเป็นเรื่องของการตั้งค่าเผื่อหรือประมาณการหนี้สินไม่เพียงพอ และพฤติกรรมฉ้อฉลมากกว่าเรื่องอื่น ๆ สำหรับการปรับปรุงงบการเงินย้อนหลังโดยความสมัครใจของบริษัท (Voluntarily) หรือตามผู้สอบบัญชีของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยยังไม่มีงานวิจัยใดในประเทศไทยที่ทำการศึกษา

โดยผู้วิจัยได้ศึกษางบการเงินของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในช่วงปี 2545 ถึงปี 2548 พบว่ามีงบการเงินจำนวน 49 บริษัท, 41 บริษัท, 39 บริษัท, 43 บริษัท ตามลำดับ ทำการปรับปรุงงบการเงินย้อนหลัง (ไม่รวมถึงการปรับปรุงงบการเงินย้อนหลังเนื่องจากบริษัทแตกหุ้น (Stock Splits) การดำเนินงานที่ยกเลิกหรือการยกเลิกการดำเนินงานบางส่วน การเปลี่ยนแปลงหน่วยงานที่เสนอรายงานในงบการเงินรวม การเปลี่ยนรอบระยะเวลาบัญชี และการเปลี่ยนแปลงนโยบายการบัญชีตามที่มาตรฐานการบัญชีที่ประกาศใหม่กำหนดให้ปฏิบัติ) ซึ่งคิดเป็นประมาณร้อยละ 10 ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ตามแม่บทการบัญชีย่อหน้า 12 ระบุว่าการจัดทำงบการเงินมีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงข้อมูลเกี่ยวกับฐานะการเงิน ผลการดำเนินงานและการเปลี่ยนแปลงฐานะการเงินของบริษัท เพื่อเป็นประโยชน์ต่อนักลงทุนในการนำไปใช้ในการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ งบการเงินจะเป็นประโยชน์ต่อนักลงทุนจะต้องมีลักษณะเชิงคุณภาพสี่ประการ ได้แก่ ความเข้าใจได้ ความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ความเชื่อถือได้ และการเปรียบเทียบกันได้ (แม่บทการบัญชี ย่อหน้า 24) การที่บริษัททำการปรับปรุงงบการเงินย้อนหลังทำให้ข้อมูลที่แสดงในงบการเงินขาดความน่าเชื่อถือ นักลงทุนขาดความเชื่อมั่นในข้อมูลที่แสดงในงบการเงิน ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยของ Dechow et al. (1996) พบว่าเมื่อสำนักงานคณะกรรมการ ก.ล.ด. มีการสั่งการให้บริษัทปรับปรุงงบการเงิน ผลตอบแทนจากหลักทรัพย์ลดลง 9 เปอร์เซ็นต์ GAO (2002) และ Palmrose et al. (2004) พบว่าการปรับปรุงงบการเงินย้อนหลังทำให้มูลค่าหลักทรัพย์ของบริษัทลดลง 9 ถึง 10 เปอร์เซ็นต์ ภายใน 2 ถึง 3 วันหลังจากที่บริษัทประกาศปรับปรุงงบการเงินย้อนหลัง แม้ว่าการปรับปรุงงบการเงินย้อนหลังจะมีผลกระทบต่อราคาหลักทรัพย์ของบริษัท แต่ก็ยังพบบริษัทจดทะเบียนจำนวนหนึ่งทำการปรับปรุงงบการเงินย้อนหลัง

ซึ่งเหตุผลหลักในการปรับปรุงงบการเงินย้อนหลังคือ เพื่อแก้ไขข้อผิดพลาดที่มีผลกระทบต่องบการเงินของงวดก่อนคิดเป็นร้อยละ 55 ของบริษัทจดทะเบียนที่ทำการปรับปรุงงบการเงินย้อนหลังทั้งหมด ซึ่งแสดงให้เห็นว่าบริษัทจดทะเบียนมีการจัดทำงบการเงินที่ไม่ถูกต้อง การจัดทำงบการเงินที่ไม่ถูกต้อง ตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 ถือว่าเป็นการกระทำผิดโดยมิโทษปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาทและปรับวันละไม่เกินสามพันบาท ดังนั้นผู้วิจัยสนใจและทำการศึกษาว่าปัจจัยใดเป็นปัจจัยที่นำไปสู่การปรับปรุงงบการเงินย้อนหลังของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และการปรับปรุงงบการเงินย้อนหลังมีผลกระทบต่อราคาหลักทรัพย์ของบริษัทอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึง

1. ปัจจัยที่นำไปสู่การปรับปรุงงบการเงินย้อนหลังของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยปัจจัยที่ผู้วิจัยเลือกที่จะทำการศึกษา ได้แก่
 - 1.1 การตกแต่งกำไร (Earnings Management)
 - 1.2 การเปลี่ยนแปลงผู้สอบบัญชี
 - 1.3 การเปลี่ยนแปลงผู้บริหารระดับสูง
 - 1.4 โครงสร้างทางการเงิน
2. ผลกระทบที่มีต่อราคาหลักทรัพย์เมื่อบริษัททำการปรับปรุงงบการเงินย้อนหลัง

สมมติฐานของการวิจัย

1. ปัจจัยที่นำไปสู่การปรับปรุงงบการเงินย้อนหลัง

- 1.1 ปัจจัยด้านการตกแต่งกำไร (Earnings Management)

มาตรฐานการบัญชี ฉบับที่ 39 เรื่อง กำไรหรือขาดทุนสุทธิสำหรับงวด ข้อผิดพลาดที่สำคัญ และการเปลี่ยนแปลงทางบัญชี ได้ระบุว่าบริษัทจะต้องปรับปรุงงบการเงินย้อนหลังเมื่อบริษัทพบข้อผิดพลาดที่มีผลกระทบต่องบการเงินของงวดก่อนอย่างเป็นสาระสำคัญจนทำให้งบการเงินที่ได้นำเสนอในงวดก่อน ๆ ขาดความน่าเชื่อถือ (ย่อหน้าที่ 32) หรือเมื่อบริษัทเปลี่ยนแปลงนโยบายการบัญชีเพื่อให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น (ย่อหน้าที่ 41) การเปลี่ยนแปลงนโยบายการบัญชีจัดเป็นรูปแบบหนึ่งตามแนวคิดในการตกแต่งกำไร (Earnings Management) (Ayes, 1994; White et al, 1997) Ayres (1994) มองว่าพฤติกรรมการตกแต่งกำไร (Earnings Management) ที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ การใช้ดุลพินิจของผู้บริหารในการบริหารกำไรผ่านรายการคงค้าง (Accrual Management)

เพื่อการตกแต่งกำไรให้ไปสู่เป้าหมายที่ผู้บริหารต้องการ ดังนั้นรายการคงค้างสามารถระบุได้ว่า บริษัททำการตกแต่งกำไร (Earnings Management) (Dechow, Sloan, & Sweeney, 1996; Bradshaw, Richardson, & Sloan, 2001) ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าในปีที่บริษัททำการตกแต่งกำไร ระดับรายการคงค้างที่เกิดจากการใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร (Discretionary Accruals) จะเปลี่ยนแปลงไป สำหรับงานวิจัยในอดีตนั้น Richardson, Tuna and Wu (2002) ศึกษาพบว่าบริษัทที่ทำการปรับปรุงงบการเงินย้อนหลังจะมีรายการคงค้างจำนวนมากในปีที่บริษัททำการแก้ไขข้อผิดพลาด นอกจากนี้พบว่าแรงจูงใจหลักของการปรับปรุงงบการเงินย้อนหลังเพื่อต้องการตกแต่งกำไรให้เป็นที่น่าสนใจ ซึ่งสาเหตุสำคัญของการตกแต่งกำไรคือต้องการดึงดูดใจนักลงทุนภายนอกด้วยต้นทุนที่ต่ำ Varda (Lewinstein) Yaari (2005) ศึกษาพบว่าบริษัทใช้วิธีการปรับปรุงงบการเงินย้อนหลังเป็นเครื่องมือในการตกแต่งกำไรของบริษัท เนื่องจากบริษัทสามารถรายงานผลการดำเนินงานเดียวกันได้ถึงสองครั้ง คือรายงานผลการดำเนินงานในอดีตสูงเกินไปและต่อมาจึงทำการปรับปรุงงบการเงินในอดีต โดยนำผลการดำเนินงานที่เคยแสดงไว้ในอดีตเปลี่ยนเป็นผลการดำเนินงานในงวดปัจจุบัน จากงานวิจัยในอดีตพบว่าการตกแต่งกำไรส่งผลให้บริษัททำการปรับปรุงงบการเงินย้อนหลัง และการปรับปรุงงบการเงินย้อนหลังเป็นเครื่องมือในการตกแต่งกำไร แต่ในงานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยศึกษาในด้านการตกแต่งกำไรส่งผลให้บริษัททำการปรับปรุงงบการเงินย้อนหลัง ผู้วิจัยจึงกำหนดสมมติฐานดังนี้

H1: รายการคงค้างที่เกิดจากการใช้ดุลยพินิจของผู้บริหาร (Discretionary Accruals) มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการปรับปรุงงบการเงินย้อนหลัง

1.2 ปัจจัยด้านการเปลี่ยนแปลงผู้สอบบัญชี

คุณภาพในการตรวจสอบบัญชี สามารถพิจารณาจากการที่ผู้ตรวจสอบบัญชีสามารถตรวจพบข้อผิดพลาดในงบการเงิน และการที่ผู้สอบบัญชีจะรายงานว่ามีการตรวจพบข้อผิดพลาดดังกล่าว ซึ่งการที่ผู้ตรวจสอบบัญชีสามารถตรวจพบข้อผิดพลาดในงบการเงินจะขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของผู้สอบบัญชี แผนการตรวจสอบ หรือขนาดตัวอย่างที่ใช้ในการตรวจสอบ เป็นต้น และการที่ผู้สอบบัญชีจะรายงานการตรวจพบข้อผิดพลาดขึ้นอยู่กับความเป็นอิสระของผู้สอบบัญชี (DeAngelo, 1981) ซึ่ง The Sarbanes-Oxley Act (2002) กำหนดให้บริษัทจดทะเบียนจะต้องมีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนผู้สอบบัญชีในทุก ๆ 5 ปี เพื่อเพิ่มความเป็นอิสระในการตรวจสอบงบการเงิน สำหรับงานวิจัยในอดีตนั้น Lazer, Livnat and Tan (2004) ศึกษาพบว่าบริษัทที่มีการเปลี่ยนแปลงผู้ตรวจสอบบัญชีจะทำการปรับปรุงงบการเงินย้อนหลังสูงกว่าบริษัทที่ไม่ได้ทำการเปลี่ยนแปลงผู้สอบบัญชีอย่างมีนัยสำคัญ ผู้วิจัยจึงกำหนดสมมติฐาน ดังนี้

H2: การเปลี่ยนแปลงผู้สอบบัญชีมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการปรับปรุงการเงิน
ย้อนหลัง

1.3 ปัจจัยด้านการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารระดับสูง

สมมติฐานการให้ผลตอบแทน (The Bonus Plan Hypothesis) ภายใต้แนวคิด Positive Accounting Theory ของวัตต์ และซิมเมอร์แมน (Watts & Zimmerman, 1986) ฝ่ายบริหารจะได้รับผลตอบแทนมากขึ้นอยู่กับการบริหารงานว่ามีประสิทธิภาพเพียงใด ด้วยเหตุนี้เงินจึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการวัดผลการปฏิบัติงานของฝ่ายบริหาร ฝ่ายบริหารจึงมีแนวโน้มที่จะเลือกนโยบายบัญชีจะช่วยสร้างผลตอบแทนให้กับตนเองสูงขึ้น อย่างไรก็ตามสมมติฐานการให้ผลตอบแทนไม่ได้หมายความว่าฝ่ายบริหารจะต้องมีแรงจูงใจที่จะสร้างผลประกอบการให้สูงขึ้นเสมอไป ในปีใดหากผลประกอบการของบริษัทออกมาต่ำกว่าระดับที่ได้มีการกำหนดไว้สำหรับการจ่ายเงินโบนัส ฝ่ายจัดการย่อมมีแนวโน้มที่จะลดผลประกอบการในปีนั้นลงโดยการรับรู้ผลขาดทุนต่าง ๆ เท่าที่จะเป็นไปได้ เพราะรู้แล้วว่าโอกาสที่จะไม่ได้รับเงินโบนัสในปีนั้น ๆ มีสูงมาก ซึ่งก็คือสิ่งที่หลายคนเรียกว่าการสร้างพฤติกรรมล้างบาง (Big Bath Behavior) นั่นเอง การล้างบางจะช่วยให้ฝ่ายบริหารได้รับเงินโบนัสตามที่มุ่งหวังและสร้างผลประกอบการให้สูงขึ้นในปีถัด ๆ ไป (Healy, 1985) โดยผู้บริหารมีแนวโน้มที่จะรับรู้ค่าใช้จ่ายหรือผลขาดทุนอื่น ๆ นอกเหนือไปจากที่ควรจะได้รับรู้ (Additional Losses) ในปีที่ผลการดำเนินงานตกต่ำ บริษัทที่มีการเปลี่ยนแปลงในทีมผู้บริหาร ทีมผู้บริหารใหม่จะทำการตัดจำหน่ายค่าใช้จ่ายรายการตัดบัญชีของโครงการเก่า ๆ หรือสินทรัพย์เก่า ๆ ออกจากบัญชีเมื่อมีการเข้ารับตำแหน่ง ด้วยความหวังที่ว่ารับรู้ค่าใช้จ่ายหรือผลขาดทุนก้อนใหญ่ที่มีอยู่ครั้งเดียวให้อับสิ้นเท่ากับเป็นการล้างไฟไปในครั้งเดียว (วรศักดิ์ ทุมมานนท์, 2543) เนื่องจากพฤติกรรมล้างบางจะช่วยให้การรายงานผลกำไรในงวดต่อ ๆ ไปปรับตัวสูงขึ้น

H3: การเปลี่ยนแปลงผู้บริหารระดับสูงมีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการปรับปรุงการเงินย้อนหลัง

1.4 ปัจจัยด้านโครงสร้างทางการเงิน

อัตราส่วนโครงสร้างทางการเงิน (Financial Leverage) แสดงให้เห็นถึงโครงสร้างการจัดหาเงินทุนของบริษัท อัตราส่วนนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม (Total Liabilities/ Total Assets) ที่มีค่าสูงชี้ให้เห็นว่าบริษัทมีโครงสร้างเงินทุนประกอบด้วยหนี้เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งจะมีผลต่อเสถียรภาพทางการเงินและเสี่ยงต่อการประสบปัญหาโครงสร้างทางการเงิน บริษัทที่กำลังประสบปัญหาโครงสร้างทางการเงิน ฝ่ายบริหารอาจใช้วิธีปฏิบัติทางบัญชีที่เป็นทางเลือกต่าง ๆ ที่ช่วยเพิ่มผลกำไรและสินทรัพย์ในงวดบัญชีปัจจุบัน เพื่อหลีกเลี่ยงการที่บริษัทจะฝ่าฝืนเงื่อนไขที่ได้กำหนดในสัญญาเงินกู้ ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อตกลงในสัญญาหนี้ (The Debt Covenant Hypothesis) ซึ่งมอง

ว่าฝ่ายบริหารมีแรงจูงใจที่เลือกวิธีปฏิบัติทางบัญชีที่จะช่วยลดโอกาสที่บริษัทจะฝ่าฝืนข้อตกลงในสัญญาหรือไม่ (Watts & Zimmernan, 1986) โดยทั่วไปมักกำหนดข้อตกลงในสัญญาหรือไม่ให้บริษัทจำเป็นต้องดำรงอัตราส่วนเงินทุนหมุนเวียน (Liquidity Ratios) อัตราความสามารถในการจ่ายดอกเบี้ย (Interest Coverage Ratios) (Dichev & Skinner, 2002) สำหรับงานวิจัยในอดีต Christie (1990) พบว่าข้อมูลโครงสร้างทางการเงิน มีความสัมพันธ์ กับนโยบายการทำบัญชีที่เพิ่มกำไรขาดทุนแน่นอน ด้านนโยบายบัญชีที่เพิ่มกำไรขาดทุนเหล่านี้ไม่พอเพียงเพื่อหลีกเลี่ยงการฝ่าฝืนเงื่อนไขที่ได้กำหนดในสัญญาเงินกู้ ฝ่ายบริหารอาจจะถูกกระตุ้นให้กระทำการบันทึกหนี้สินให้ต่ำกว่าเป็นจริง และบันทึกสินทรัพย์สูงกว่าความเป็นจริง (และ Richardson, Tuna and Wu (2002) พบว่าบริษัทที่ทำการปรับปรุงงบการเงินย้อนหลังมีความต้องการจัดหาเงินทุนจากบุคคลภายนอกเมื่อเปรียบเทียบกับบริษัทที่ไม่ได้ทำการปรับปรุงงบการเงินย้อนหลัง ผู้วิจัยจึงกำหนดสมมติฐานดังนี้

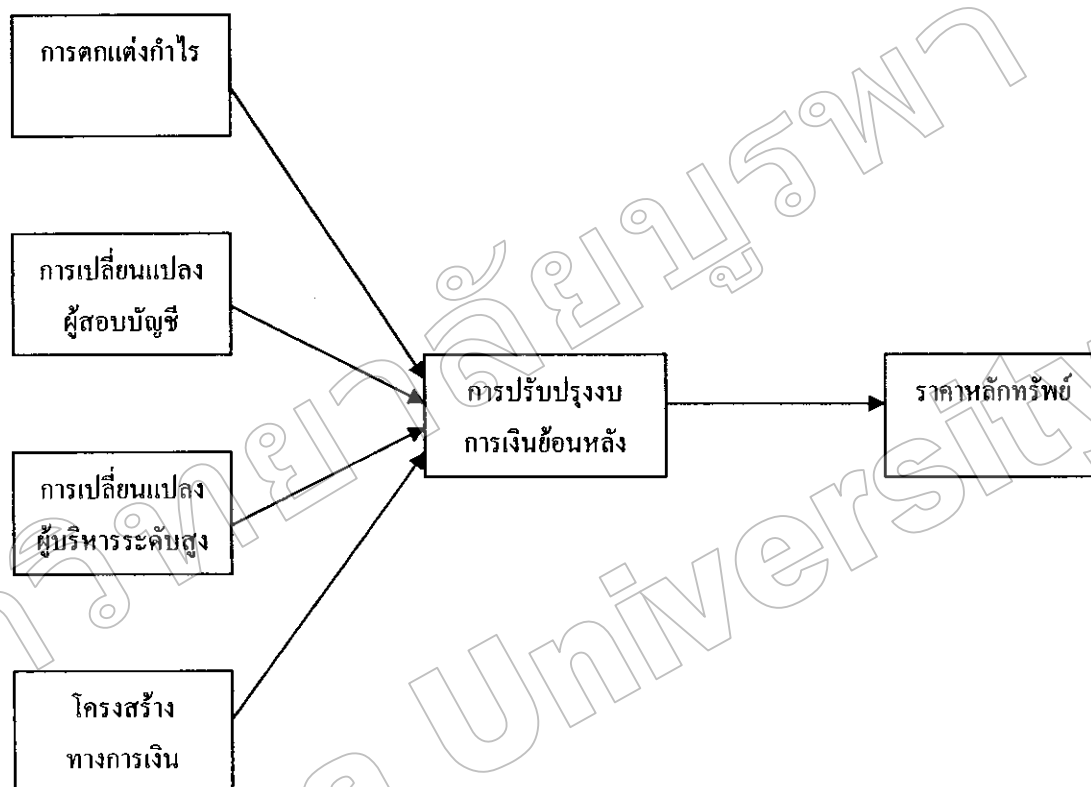
H4: อัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม (Total Liabilities/ Total Assets) มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับการปรับปรุงงบการเงินย้อนหลัง

2. ผลกระทบที่มีต่อราคาหลักทรัพย์

การประกาศปรับปรุงงบการเงินย้อนหลัง จากการศึกษางานวิจัยในต่างประเทศ พบว่าในช่วงเวลาที่บริษัทจดทะเบียนทำการปรับปรุงงบการเงินย้อนหลังผลตอบแทนจากหลักทรัพย์ไม่ปกติ (Abnormal Returns) ลดลง ซึ่งสามารถวัดค่าจากการเปลี่ยนแปลงของราคาหลักทรัพย์ของบริษัท เช่นงานวิจัยของ Dechow et al. (1996) พบว่าเมื่อสำนักงานคณะกรรมการ ก.ล.ด. มีการสั่งการให้บริษัทปรับปรุงงบการเงิน ผลตอบแทนจากหลักทรัพย์ไม่ปกติ (Abnormal Returns) ลดลง 9 เปอร์เซ็นต์ GAO (2002) และ Palmrose et al. (2004) พบว่าการปรับปรุงงบการเงินย้อนหลังทำให้มูลค่าหลักทรัพย์ของบริษัทลดลง 9 ถึง 10 เปอร์เซ็นต์ ภายใน 2 ถึง 3 วันหลังจากที่บริษัทประกาศปรับปรุงงบการเงินย้อนหลัง แสดงให้เห็นว่าการที่บริษัททำการปรับปรุงงบการเงินย้อนหลังทำให้นักลงทุนขาดความเชื่อมั่นในข้อมูลที่แสดงในงบการเงิน ผู้วิจัยจึงกำหนดสมมติฐาน ดังนี้

H5: ผลตอบแทนของหลักทรัพย์ไม่ปกติสะสมมีความสัมพันธ์ในรูปเชิงเส้นกับผลสะสมของการปรับปรุงงบการเงิน หรือกำไรต่อหุ้น ในช่วงเวลาก่อนวันที่มีการประกาศปรับปรุงงบการเงินย้อนหลัง ในวันที่มีการประกาศปรับปรุงงบการเงินย้อนหลัง และหลังจากวันที่มีการประกาศปรับปรุงงบการเงินย้อนหลัง

กรอบแนวคิดในการวิจัย



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

การศึกษาปัจจัยที่นำไปสู่การปรับปรุงงบการเงินย้อนหลัง ยังไม่มีใครทำการวิจัยมาก่อน ดังนั้นถ้าผลการวิจัยสามารถแสดงให้เห็นว่าการปรับปรุงงบการเงินย้อนหลังของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเกิดขึ้นเนื่องจากปัจจัยใด จะเป็นประโยชน์ดังต่อไปนี้

1. ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่นักลงทุน เพื่อเป็นแนวทางในการใช้ข้อมูลรายงานทางการเงินสำหรับประกอบการตัดสินใจลงทุน ในกรณีที่บริษัททำการปรับปรุงงบการเงินย้อนหลัง
2. ให้ข้อมูลแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการกำกับดูแล เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนามาตรฐานที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงงบการเงินย้อนหลัง เพื่อเพิ่มความเชื่อมั่นแก่นักลงทุนในการใช้ข้อมูลในรายงานทางการเงิน

3. ให้ข้อมูลสนับสนุนหลักฐานทางวิชาการ โดยงานวิจัยฉบับนี้ (ปัจจัยที่นำไปสู่การปรับปรุงงบการเงินย้อนหลังของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย) จะเป็นหลักฐานทางวิชาการที่สนับสนุนแนวคิด The Positive Accounting Theory และการตกแต่งกำไร (Earnings Management) เพื่อให้ให้นักวิจัยในสาขาต่างๆ ใช้เป็นแนวทางในการศึกษาต่อเพิ่มเติม

ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยนี้มุ่งที่จะศึกษาถึงปัจจัยที่ทำให้บริษัทมีการปรับปรุงงบการเงินย้อนหลัง และศึกษาผลกระทบที่มีต่อราคาหลักทรัพย์เมื่อบริษัทประกาศปรับปรุงงบการเงินย้อนหลัง โดยมีขอบเขตการศึกษารอบคลุมเฉพาะบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยทุกกลุ่มอุตสาหกรรมที่มีการปรับปรุงงบการเงินย้อนหลัง ในช่วงระยะเวลา 4 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2545 ถึง พ.ศ. 2548 โดยใช้ข้อมูล งบการเงินประจำปี รายงานประจำปี แบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) และราคาหลักทรัพย์ของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

ข้อจำกัดของการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาเฉพาะปัจจัยของบริษัทจดทะเบียน ที่อาจทำให้บริษัทต้องทำการปรับปรุงงบการเงินย้อนหลัง ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยด้านการตกแต่งกำไร การเปลี่ยนแปลงผู้สอบบัญชี การเปลี่ยนแปลงผู้บริหารระดับสูง และโครงสร้างทางการเงินของบริษัท โดยไม่ได้ครอบคลุมถึงองค์ประกอบอื่น การศึกษาในครั้งนี้ไม่รวมถึงการปรับปรุงงบการเงินย้อนหลังเนื่องจากบริษัทแตกหุ้น (Stock Splits) การดำเนินงานที่ยกเลิกหรือการยกเลิกการดำเนินงานบางส่วน, การเปลี่ยนแปลงหน่วยงานที่เสนอรายงานในงบการเงินรวม, การเปลี่ยนรอบระยะเวลาบัญชี และการเปลี่ยนแปลงนโยบายการบัญชีตามที่มาตรฐานการบัญชีที่ประกาศใหม่กำหนดให้ปฏิบัติ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การปรับปรุงงบการเงินย้อนหลัง (Restatement) หมายถึง บริษัทได้พบข้อผิดพลาดที่สำคัญในรายงานทางการเงินที่เคยนำเสนอต่อบุคคลภายนอกหรือมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายการบัญชี โดยบริษัทจะต้องปรับข้อมูลเปรียบเทียบในรายงานทางการเงินทุกงวดที่มีการนำเสนอในงวดปัจจุบัน เพื่อให้ข้อมูลเปรียบเทียบในรายงานทางการเงินแสดงเสมือนว่าบริษัทได้แก้ไขข้อผิดพลาดที่สำคัญหรือได้ใช้นโยบายการบัญชีใหม่มาโดยตลอด

2. การตกแต่งกำไร (Earnings Management) หมายถึง การจัดโครงสร้างการรายงานกำไรหรือการจัดการโครงสร้างการตัดสินใจเกี่ยวกับการผลิตหรือการตัดสินใจเกี่ยวกับการลงทุนเสียใหม่ด้วยความจงใจที่จะก่อให้เกิดผลกระทบต่อกำไรตามที่ผู้บริหารต้องการ
3. การเปลี่ยนแปลงผู้สอบบัญชี หมายถึง การที่บริษัททำการเปลี่ยนแปลงผู้สอบบัญชีในปีงบการเงินที่มีการประกาศปรับปรุงงบการเงินย้อนหลัง
4. การเปลี่ยนแปลงผู้บริหารระดับสูง หมายถึง การที่บริษัททำการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารระดับสูงในปีงบการเงินที่มีการประกาศปรับปรุงงบการเงินย้อนหลัง
5. ผู้บริหารระดับสูง หมายถึง กรรมการบริหาร หรือผู้ซึ่งดำรงตำแหน่งเทียบเท่าที่เรียกชื่ออย่างอื่นที่มีอำนาจในการ กำหนดนโยบายและวางแผนการจัดการบริษัท
6. โครงสร้างทางการเงิน หมายถึง โครงสร้างการจัดหาเงินทุนของบริษัท โดยวัดจากอัตราส่วนหนี้สินรวมต่อสินทรัพย์รวม
7. ผลกระทบที่มีต่อราคาหลักทรัพย์ หมายถึง ผลตอบแทนจากหลักทรัพย์ในช่วงที่มีการประกาศปรับปรุงงบการเงินย้อนหลัง วัดค่าจากการเปลี่ยนแปลงของราคาหลักทรัพย์